

Секція 6. Актуальні проблеми соціально-педагогічних досліджень

Богиня Л.В.,

директор навчально-наукового центру

з підготовки іноземних громадян,

Савицька Т.В.,

викладач закладу вищої освіти

навчально-наукового центру

з підготовки іноземних громадян,

Трусова Л.В.,

викладач закладу вищої освіти

навчально-наукового центру

з підготовки іноземних громадян

Полтавський державний медичний університет

м. Полтава, Україна

**ЕМОЦІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ
ЯК ДОМІНАНТА УСПІШНОЇ АДАПТАЦІЇ**

Упродовж останніх років університети України, попри соціально-економічні й пандемічні труднощі, залишаються привабливими для іноземних здобувачів вищої освіти.

Традиційно частина іноземних громадян, що прибувають на навчання до українських ЗВО, проходять доуніверситетську підготовку у відповідних структурних підрозділах. Проте останнім часом збільшується частка іноземних здобувачів освіти, які, обираючи мовою навчання англійську, вступають одразу на перший курс без пропедевтичного етапу. Очевидно, що рівень адаптації означених категорій іноземних студентів до навчання в університеті кардинально різниться.

Чинники, що впливають на адаптацію іноземних студентів, перебувають у колі інтересів багатьох науковців. Досліджуються структура адаптації (С. Вятчаніна), окремі аспекти адаптаційного процесу, як-от психологічний (О. Борисенко), соціокультурний (Д. Порох, Т. Лугова), міжкультурний (А. Борисова) тощо. Н. Столярова обґрунтувала ефективність впровадження соціально-педагогічних умов адаптації іноземних студентів до навчально-виховного середовища ЗВО [3]. Мета нашої статті – окреслити складові емоційної компетентності в контексті їхнього впливу на процес адаптації іноземних студентів до нового освітнього й соціокультурного простору.

Ще Чарльз Дарвін наголошував на важливості емоційного вираження для виживання й адаптації. Власне поняття «емоційний інтелект», або «EQ» – коефіцієнт емоційності – стало відомим завдяки дослідженням американських психологів Д. Карузо, Дж. Майера, Р. Бар-Она. Останній визначив «EQ» як усі некогнітивні здібності, знання і навички, що дозволяють особі успішно справлятися з будь-якими життєвими ситуаціями. Вчений створив модель «EQ», виокремивши 5 основних сфер: особистісну, міжособистісних стосунків, адаптивності, керування стресом і загального настрою. Перша – особистісна – передбачає пізнання себе, усвідомлення власних емоційних станів, самоповагу, впевненість у собі тощо. Сфера міжособистісних стосунків визначається комунікативними здібностями особистості – здатністю до емпатії, відповідальністю як перед собою, так і перед своїм оточенням, навичками спілкування у соціумі. Сфера адаптивності характеризується емоційною гнучкістю, вмінням реально оцінювати ситуацію, вирішувати проблеми, долати певні труднощі. Сферу керування стресом визначає антистресовий потенціал людини, її вміння «впіймати» негативну емоцію у першу хвилину й не допустити переходу у стрес, тобто розвинені навички самоконтролю.

Остання сфера – сфера загального настрою – є своєрідним віддзеркаленням внутрішнього «я» і характеризується оптимістичністю і задоволенням життям яке воно є.

Маючи досвід навчання іноземних студентів на пропедевтичному етапі понад 25 років і досліджуючи педагогічний супровід процесу адаптації цієї категорії здобувачів освіти, зазначимо, що у перші місяці перебування в Україні саме «EQ» визначає успішність і тривалість як біологічної (фізіологічної, психологічної), так і соціокультурної адаптації. Отже, на початковому етапі надзвичайну роль відіграє постать викладача-куратора, емоційна компетентність якого має перебувати на достатньо високому рівні, у той час як у слухачів вона продовжує формуватися й розвиватися.

З огляду на те, що процес адаптації проходить під час навчально-виховного процесу, викладач, перш за все, має організувати освітній простір окремої академічної групи таким чином, щоб налагодити міжособистісні стосунки між членами студентської спільноти, надавши кожному впевненості у власних силах як щодо оволодіння мовою навчання, предметами відповідно до профілю, так і набуття навичок самостійного життя у новому соціумі. З досвіду роботи зазначимо, що найефективнішими засобами на цьому етапі є групові бесіди й ознайомчі екскурсії містом. Під час групової бесіди застосовуємо прийом-гру з умовною назвою «Гарна людина»: викликаємо слухача, який на момент проведення зустрічі (3-4 тиждень навчання) найкраще володіє мовою; пропонуємо йому подивитись на дуже хорошу людину (в таємному боксі маємо дзеркало – слухач бачить саме себе) і описати її одним-двома словами. По черзі всі слухачі беруть участь у грі й описують себе. Наостанок викладач пояснює, що сказані слова є виразом самооцінки. Кожна людина може оцінити й описати самого себе. Проте інші люди

сприймають нас по-різному. Задля налагодження взаємин варто розуміти, якою людиною бачать тебе інші. Кожному цікаво, що думають про неї оточуючі, як вони почуваються поруч. Зазвичай, слухачі рідко здатні сказати в обличчя всю правду. Пропонуємо провести іншу вправу: слухачі стають у два кола, кожному до спини прикріплюємо чистий аркуш паперу. Слухачі зовнішнього кола, рухаючись в один бік, пишуть або малюють своє враження від одногрупника внутрішнього кола. Зауважимо, що іноді через мовний бар'єр слухачам це складно зробити українською, тому вони послуговуються рідною (якщо група мононаціональна) або англійською. Потім кола змінюють одне одного. В результаті всі слухачі отримують думки друзів про себе, а викладач пояснює, що краще пізнати себе допомагають відгуки про нас інших людей, з якими нам доводиться спілкуватися. Рівень довіри й істинності визначень підвищується, коли викладач теж бере участь нарівні зі слухачами. Після такого заходу варто провести індивідуальні бесіди з тими, хто почувається невпевнено, або отримали протилежні власним характеристики своєї особистості. Зазвичай, іноземні слухачі потребують уваги й підтримки протягом усього часу навчання, але на початковому етапі це критично важливо для підтримки психоемоційного стану й мотивації до навчання як окремого слухача, так і групи в цілому. Ознайомчі екскурсії містом у перші місяці навчання сприяють формуванню позитивного мікроклімату групи, коли у поза навчальний час кожний проявляє свої індивідуальні здібності (вміння креативно фотографувати, здатність організувати цікавий квест, готовність прийти на допомогу тощо).

Іноземні громадяни, що проходять підготовку до вступу до закладів вищої освіти, завдяки особливій організації навчального процесу у відповідних структурах університетів, мають можливість підвищити свій «EQ» і впевнено почувати себе під час навчання за освітньо-професійними

програмами магістерського рівня. Опитування серед іноземних здобувачів освіти ПДМУ з різних аспектів навчання в університеті окреслило низку питань, зокрема тих, що стосуються адаптації. Так, частина студентів, які не навчалися на доуніверситетському етапі, зазначає, що вони не знають, до кого звернутися щодо допомоги у вирішенні побутових питань, їм не вистачає спілкування з викладачами саме для підтримки емоційного стану в незнайомій країні серед «чужого» оточення, внаслідок чого виникає тривожність, знижується здатність протистояти труднощам, потерпає психологічний стан. Очевидно, що накопичення негативного досвіду може викликати погіршення й фізичного стану, а в сучасних умовах пандемії COVID-19 це ще один чинник дезадаптації. Студенти з низьким рівнем емоційного інтелекту схильні до агресії, девіантної поведінки, часто не встигають виконувати вимоги навчального плану й не досягають мети навчання. Отже, формування й розвиток компонентів емоційної компетентності є надважливим завданням викладачів, що працюють з іноземними студентами не лише першого, а й усіх років навчання. Перспективу подальших розвідок вбачаємо в аналізі чинників і розробці заходів, що сприяють підвищенню «EQ».

Література:

1. Бредберри Т. Эмоциональный интеллект. Самое важное / Т. Бредберри, Дж. Гривз. - М. : АСТ Москва, 2008. - 187 с.
2. Вятчаніна С.В. Структура адаптації іноземних студентів до навчання у вищих навчальних закладах / С.В. Вятчаніна // Теоретичні питання культури, освіти та виховання. – 2013. – Вип. 48 – С. 48-54.
3. Столярова Н.П. Впровадження соціально-педагогічних умов адаптації іноземних студентів до навчально-виховного середовища вищих навчальних закладів // Проблеми сучасної освіти. 2017. – № 4 – С. 160-166.